

О. О. ДУДОРОВ

Олександр Олексійович Дудоров, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Монографія «Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми)»^{*} підготовлена колективом авторів відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України і присвячена комплексному дослідженню проблем протидії злочинам у сфері службової діяльності. Ця проблема є однією з найбільш складних проблем сучасної юридичної науки та практики. Розробка проблеми законного й обґрунтованого притягнення службових осіб до кримінальної відповідальності завжди була і залишається актуальною у доктрині вітчизняного кримінального права. Цього вимагає реалізація конституційних принципів побудови демократичної держави. Частина 2 ст. 19 Основного Закону зобов'язує органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Кримінально-правова теорія відповідальності спеціального суб'єкта злочину загалом та службової особи зокрема має бути приведена у відповідність до нового етапу розвитку кримінального закону. Сьогодні актуалізовано необхідність переосмислення ряду теоретичних положень та нових підходів до сталих постулатів, що детерміновано поступальним розвитком сучасного українського суспільства. Саме у цьому напрямі виконано аналізоване монографічне дослідження.

У монографії аргументовано, що злочинність у сфері службової діяльності вкрай негативно впливає на всі сторони суспільного життя (політику, економіку, управління, соціальну й правову сфери, громадську свідомість, правову культуру), створює сприятливі умови для поширення корупційної та організованої злочинності. Протиправні відносини в службовій сфері все більше витісняють правові, етичні стосунки між людьми, з аномалії поступово перетворюються на норму поведінки громадян.

Отже, монографія відповідає вимогам сьогодення і становить значний науковий інтерес.

Особливої актуальності дане дослідження набуває у зв'язку із систематичними змінами в антикорупційному законодавстві України. Слід зазначити також, що за роки незалежності спостерігалось декілька хвиль реформування законодавства, що тягло за собою криміналізацію та декриміналізацію «корупційних» діянь. У багатьох розділах роботи є підтвердження існування такої негативної тенденції законодавчої роботи, як «хаотичність», безсистемність у реформуванні кримінального закону, та й загалом вітчизняного законодавства. Це обумовило здійснення комплексного дослідження протидії службовим злочинам, що забезпечено не лише засобами кримінального права, а й кримінально-процесуального права.

Основу рецензованої праці становлять кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-процесуальні дослідження засобів протидії злочинності у сфері службової діяльності. Значну увагу приділено аналізу злочинів, що вчиняються службовими особами з використанням свого службового становища у будь-якій сфері суспільного життя, кількість яких щороку зростає. Особливе занепокоєння викликає тенденція збільшення таких злочинів, як зловживання владою або службовим становищем, а також корупційних злочинів.

Монографія складається з передмови, десяти розділів та заключних положень. У розділах наявний критичний аналіз попередніх дослідників проблеми злочинів у сфері службової діяльності. На основі органічного поєднання різних методів пізнання, звернення авторів до досягнень кримінального права, кримінального процесу, кримінології та даних суспільних наук запропоновано загальні методологічні підходи до розуміння службових злочинів.

© О. О. Дудоров, 2015

^{*} Рецензія на кн.: Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми) / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; відп. ред. О. М. Костенко. – К. : Наукова думка, 2014. – 318 с.

У роботі висвітлено окремі, найбільш важливі на сучасному етапі, кримінологічні, кримінально-правові та кримінально-процесуальні проблеми протидії злочинам, що вчиняються особами у зв'язку із їх службовою діяльністю. Так, багато уваги приділено аналізу кримінально-правової протидії службовій злочинності в юридичних особах приватного права, зловживанню владою та службовим становищем, незаконному збагаченню, співучасті у наданні-одержанні неправомірної вигоди, службовим злочинам у сфері охорони довкілля, окремим службовим злочинам у сфері правосуддя, незаконному переміщенню предметів через державний (митний) кордон України, вчиненому службовою особою з використанням свого службового становища.

У монографії розкрито актуальні питання судового контролю за попереднім ув'язненням у механізмі кримінально-процесуального забезпечення протидії службовій злочинності.

У системному й цілісному вигляді в монографії представлені розділи, котрі відзначаються чіткою внутрішньою логікою та глибоким аналізом порушених проблем. У роботі формулюються нові теоретичні положення, уточнюється зміст окремих понять, що мають значення для науки, практики протидії службовим злочинам, а також для вдосконалення законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Книга розрахована на студентів, аспірантів та викладачів юридичних вищих навчальних закладів освіти, працівників правоохоронних органів і суду.

Положення і висновки, які містяться в монографії, є обґрунтованими і доведеними, вони можуть бути використані як у подальших теоретичних дослідженнях у даній сфері, так і в законодавчій діяльності. Авторами розроблено низку змін і доповнень до чинного Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України. Монографія, що є вагомим науковим працею, не лише пропонує вирішення багатьох актуальних проблем протидії злочинам у сфері службової діяльності, а й відкриває широкий простір для подальших наукових дискусій.

Д. М. БЕЛОВ

Дмитро Миколайович Белов, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

НОВА ЗМІСТОВНА МОНОГРАФІЯ ПРО КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ*

Нещодавно побачила світ нова монографія О. С. Лотюк «Конституційні засади розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні» (2014 р.), що становить значний інтерес для теорії та практики конституційного права. У цій науковій розвідці сформовано цілісну теорію конституційно-правових основ розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні, його взаємодії з державою у сфері захисту конституційних прав і свобод людини, утвердження демократії та верховенства права, а також обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення положень Конституції та законів України про партнерство громадянського суспільства та його інститутів з Українською державою.

Так, положення монографії розкривають зміст і сутнісні ознаки конституційно-правових основ громадянського суспільства, містять теоретичні узагальнення та систематизують відповідні напрацювання вітчизняних і зарубіжних правознавців-конституціоналістів щодо поняття та змісту конституційного статусу громадянського суспільства, його структурно-функціональної основи тощо.

Зокрема, дослідниця зазначає, що історичні форми громадянського суспільства були притаманні різним народам у різні історичні епохи, хоча феномен громадянського суспільства є насамперед продуктом західної цивілізації. Свого ж сучасного значення та поширення в науці категорія «громадянське суспільство», будучи рецепційованою в суспільне життя Західної Європи з римського права, набуває лише в XVII–XVIII ст.ст. під впливом робіт А. Фергюсона та ін. Сформована свого часу іще Аристотелем у VI ст. до н.е. категорія *politike koinonia* («політична спільнота») трансформується в римському праві в латинську категорію *societas civilis*, а надалі стала відомою в Європі як *civil society* англійською мовою, *societe civile* – французькою та *bürgerliche Gesellschaft* – у німецькій традиції.

У роботі також підкреслюється, що починаючи з кінця XVIII ст. громадянське суспільство стає предметом досліджень таких мислителів, як Дж. Локк, А. Фергюссон, І. Кант, Ф.-Г. Гегель, А. де'Токвіль та ін., що формує значну кількість методологічних підходів до дослідження цього соціального феномена та породжує множину його визначень. Зокрема, Ф.-Г. Гегель визначав громадянське суспільство як систему

© Д. М. Белов, 2015

* Рецензія на кн.: Лотюк О. С. Конституційні засади розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні : моногр. / О. С. Лотюк. – К., 2014. – 406 с.